

Slovo neonatologa

Ke zlaté poporodní hodině

M.Chvílová Weberová, Praha 27.9.2019

První hodina po narození „Zlatá hodina“

*Je zřejmě nejvíce zranitelným obdobím
v životě člověka*

*V minulosti byla nazývána „critical period“
a události této hodiny byly hranicí života*

..tato hodina byla zásadní pro přežití

je v současnosti ještě důležitá ?

Osnova

První hodina – dopad

Program vývoje

Vazba

Matka – vzorce kontaktu

Dítě – adaptace

Vývojová péče – podstata neonatologické péče

BFH od roku 1997 – recertifikace 2017

PC II. typu - 10 lůžek intermediární péče

1476 dětí / 2018

postupy stanoveny ošetrovatelskými
standardsy Nemocnice HB

Východiska péče

Těhotenství, porod a laktace a péče

je kontinuem adaptivních změn nezbytných pro vývoj a zachování rodu

součást 1 reprodukčního cyklu ženy

mateřské pečovatelské chování je posilováno interakcí s dítětem a kojením *Mann, Bridges 2001*

Matka

primární pečovatel – bezpečí, ochrana

vývojově adekvátní stimuly

nosný vztah života

Mateřské mléko

zdroj energie + stavební materiál + modulace

Spektrum péče

- principy Family Centered Care
rodinné pokoje od PS k JIP
- individualizovaná péče v rámci EBM (10
kroků WHO-UNICEF)
- ambulance vývojové péče
- navazující sociální služba
 - komplex.raná péče
- následná pomoc kojícím matkám

EBM - 10 kroků na podporu úspěšného kojení

- Iniclace laktace je součástí procesů vazby
- Kojení je sounáležitost, blízkost
- Attachment je blízkost, primární vztah a jistota

Několik desítek minut po porodu může ovlivnit

- desítky týdnů laktace
- desítky týdnů budování základní důvěry
- desítky let ??

Porodní sály

Porodní sály - kontinuita péče

PS – novorozenecké odd. a JIP

Porodní sály

Family Centered Care – rodinné pokoje NeoJIP

Family Centered Care

- význam rodinných pokojů od PS k JIP

NEJDE jen o barvy a obrázky

Prostory jsou důležité, **ALE důležitější je:**

- úcta k „novému životu“ od (narození) početí
- změna postupů (PS i neonatologie)
- změna myšlení na všech úrovních péče
- týmová práce – kontinuita péče od přípravy k
následné péči
- individualizace péče v rámci EBM

...při vysvětlování postnatálních dějů nutno chápat regulační systémy matky a mláděte jako součást jednoho celku...

Rosenblum L., Symbiosis in Parent-Offspring Interactions, 1983

Životní příběh - kontinuum

Neonatologie ovlivňuje
trajektorii vývoje
...cca 112 tisíc dětí /rok v ČR

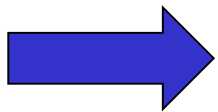
Životní příběh - kontinuum

návaznost senzitivních period

každá fáze vývoje je specifická, neopakovatelná

narušení= nenaplnění programu vývoj. fáze

diskontinuita

odcizení

posun ve vývoji

možný dopad na běh vývoje

(Langmeier 1998, Lickliter 2011)

Životní příběh - start v okamžiku početí

symbióza matka - prenatální dítě
= komunikace od osobnosti k
osobnosti v nedělitelné jednotě
(Condrau 1976, Freybergh 2013)

každý podnět a reakce na něj je
reakcí celého organismu
(osobnosti) u matky i dítěte
i emoce vyvolá celkovou reakci
organismu

Propojenost matka – dítě

senzitivita matky na signály dítěte i. u.

matka vnímá dítě jako součást sebe samé, identifikuje se s ním přizpůsobuje reakce, ladí péči ...a ovlivňují se dítě nevnímá samo sebe jako oddělenou bytost.

kojení je forma „spolubytí“ a sdílení se

spolu rozhoduje o:

funkční kapacitě jedince

charakteru základních regulací

kapacitě adaptačních procesů → resilience

kvalitě dalšího života

Novorozenec

Program růstu (diferenciace tkání) = genetika

Naplnění programu je podmíněno = epigenetika

- výživou – mat. mléko a kojení
 - okolím
 - nic nebolí – ošetření, teplo, nerušit
 - mateřská náruč – dotyk kůže, senzorka, mazlení
- přiměřená stimulace

= přiměřená maturace neuronálních stí

= komfort

= bezpečí

Propojenost matka - dítě

senzitivita matky na signály dítěte i.u.

matka vnímá dítě jako součást sebe samé, identifikuje se s ním přizpůsobuje reakce, ladí péči ...a ovlivňují se dítě nevnímá samo sebe jako oddělenou bytost.

kojení je forma „spolubytí“ a sdílení se

spolu rozhoduje o:

funkční kapacitě jedince

charakteru základních regulací

kapacitě adaptačních procesů ➡ resilience

kvalitě dalšího života

*...dítě potřebuje svou matku, aby přežilo.
I když je pupeční šňůra přestřižená,
v psychické a symbolické rovině jsou oba dál
svázáni kojením a veškerou mateřskou péčí,
Díky této péči si dítě postupně uvědomuje vlastní
existenci...*

Z. Matějček

Matka

je bezpečí

zdroj informací pro vývoj mozku

pevné „připoutání“

= zážitky z primárního vztahu celoživotně
nastavuje způsob navazování a udržování
klíčových vztahů

= základna pro učení

Matka

- primární pečovatel – bezpečí, ochrana
- vývojově adekvátní stimulační pole
- regulace funkcí dítěte
- realizace programu vývoje
- nosný vztah života

Mateřské mléko

druhově specifické – referenční výživa dítěte

= zdroj energie a stavební materiál

= modulace vývoje + imunologický význam

= exprese genů

Život dítěte a jeho schopnost navazovat vztahy s ostatními začíná vztahem k matce a staví na biologických a psychologických základech připoutání.
Z. Matějček

Je to vrozená reakce projev instinktů malého človíčka prostřednictvím smyslového kontaktu, vůně hlasu, dotyků, něžných gest.

Tak se utváří celý svět vjemů, do něhož zapustí kořeny.
F. Leboyer

Imprinting

- vtisknutí - je součástí osobnosti
- navazuje na paměť těla matky z dělohy

Bonding

- komplex dějů - proces
- kódovaná biologická a psychologická potřeba v dyádě
- důležitá je délka prvního kontaktu + časnost
- (spolu) rozhoduje o zdravém citovém, sociálním a tělesném vývoji

Attachment

- citové navázání v řádu týdnů po porodu

(Langmeier, Matějček 1986, Bowlby)

Vazba - biologická a psychologická potřeba
- formující láska

Bonding – komplex dějů, proces,
zásadní pro dobrý „start“ vývoje

Hormony

Prolaktin

Oxytocin

Endorfiny

které zajišťují

konec těhotenství

porod

iniciaci a udržení laktace

zajišťují zároveň

přírodou chtěnou pevnou vazbu = bonding

matky a dítěte

Bonding - význam

- je komplex a regulací a procesů v dyádě
- má individuální průběh
- pouto, jehož úkolem je podpora přežití dítěte

Hazan, Shaver, Attachment, Psychological Inquiry, 1994

- „kvalitní“ bonding podmiňuje iniciaci laktace

10 kroků na podporu k úspěšnému kojení – 4. krok

- zajišťuje základní životní potřeby dítěte

MATKA - vzorce kontaktu

specifická odpověď na signály dítěte

= poskytnutí péče a bezpečí, která u dítěte odstraňuje úzkost z ohrožení a existenční úzkosti.

první kontakty- **přivítání dítěte**

hlazení

kolébání, ohřívání, krmení, mluvení, zpěv...

naplnění biologické a vývojové potřeby

tzv. bezpečné vazby (secure attachment).

Význam „normální“ 1.hodiny

- redukce stresu matky i dítěte - nižší hladiny kortizolu
- rychlejší synchronizace dyády
- redukce bolesti matky
- menší krevní ztráty matky
- vyšší hladiny oxytocinu
- větší citlivost na signály dítěte - více empatie vůči dítěti
- posílení mateřské kompetence
- méně úzkostného prožívání ve 3 dnu
- méně obtíží s kojením ve 3. dnu
- lepší iniciace laktace a delší doba kojení

Jak hodnotí „normální“ 1.hodinu MATKY

- lépe hodnotí průběh porodu
- lépe se vyrovnávají s porodními bolestmi
- mají z mateřství větší radost
- jsou vnímavější ke svému dítěti
- lépe se vyznají v signálech, které dítě vysílá
- lépe chápou různé příčiny jeho pláče
- celkově vykazují dobrou interakci s dítětem
- lépe a déle kojí

DÍTĚ – vazebné chování

Adaptace novorozence

= synchronizace vývojových programů matky a dítěte

Nerušená kontaktní blízkost matky:

eliminuje stres obou

stabilizuje vitální funkce dítěte (P,D,TT,Sat.O2)

iniciace laktace

sladění vzájemných potřeb

komunikace v dyádě = srozumitelnost signálů

respektuje vývojové potřeby

Vazebné chování - dítě

novorozenec vstupuje na náš svět s

programovanou touhou

co nejdříve poznat svou matku

z evolučního úhlu pohledu je silné pouto mezi

dítětem a matkou nezbytné

k přežití našeho druhu.

Vazebné chování - dítě

- vyhledávání tělesné blízkosti
- orientace v prostoru
- emoční projevy – pláč, křik, úsměv
- projevy dítěte vyvolávají na straně matky specifickou odpověď
- matka je regulátorem fyziologických, programovaných procesů dítěte

= poskytnutí péče a bezpečí, která u dítěte odstraňuje úzkost z ohrožení a existenční úzkosti

ČAS - řídit dle dítěte

- položit na tělo matky
- osušit a přikrýt teplými plenami a „dečkou“
- dotepat pupečník
- sledovat adaptaci – tonus, prokrvení, dech – AS na matce
- (v případě horší adaptace, nezralosti, IUGR – monitor)
- ponechat klid k adaptaci na těle matky, matka hladí
- nerušit matku zbytečnými dotazy
- sledovat známky zájmu o pití, podpora breast crawling
- nechat dítě hledat jeho tempem
- nechat sát dle potřeby
- ošetření až po ukončení pití

„Zlatá hodina – důležité minuty“

První minuty života totiž každého člověka zásadně programují na celý život například tím, s jakou základní emocí začíná fungovat mozek novorozence. Pokud je čerstvě porozený človíček na bříšku maminky, v šeru a teple, instinktivně se umí doplazit k prsu a zdroji potravy – a je mu fajn. Je v bezpečí a obklopen péčí.

první hodina blízkosti

1. minuta – osušení, přikrytí teplou plenou a dečkou
tepe pupečník, observace adaptace, 1.min.Apg. skore

5. minuta – odpočinek, observace, matka žasne, hladí
personál mlčí, Apg. skore

7. minuta- odpočinek, observace, matka hladí
mluví a personál sleduje a mlčí

14. minuta – matka hladí, mluví na dítě
zájem o pití ??

20. minuta – pokusy o samopřisátí, práce ruček na prsu, dítě nerušit při hledání, nechat „jeho cestu k prsu“

36. minuta

...lásky plný dialog

Efekt STS kontaktu - dítě

Cochrane Database Syst Rev. 2007, 2012 May

Časný efekt:

efektivnější sání během prvního kojení

12 x kratší doba křiku

stabilnější vitální fce – P,D,TT

stabilní hladina glykemie

lepší spánek

optimální modulace pohybového systému

Dlouhodobý:

2 x častěji kojeny ve věku 3-6 měs.

lepší souhrnné skóre mateřské pečující interakce

Moore, Anderson et al. 2012

Bezpečná poloha na těle matky

hodnotit puls, TT, barvu, dýchání a volné DC

u rizikových porodů sat.O2 (*Dawson et al 2010*)

ochrana soukromí - podpora klidného prostředí

zhodnotit **stav matky a reakce na dítě** (i u přítomných osob)

diskrétní dohled

je-li potřeba polohy na zádech, nebo je vliv medikace, únavy - průběžný **one-to-one odborný dozor**

časná detekce odchylek od normálních projevů

How to implement BFH standards, www.babyfriendly.org.uk, Davanzo 2015

Bezpečná poloha na těle matky

(asi) poloha cca 30 - 45 st. na hrudi matky

pohodlná, podepřená poloha matky

úhel naklonění usnadňuje oční kontakt v dyádě

méně objemných osušek

hlavička podepřena, obličej volný

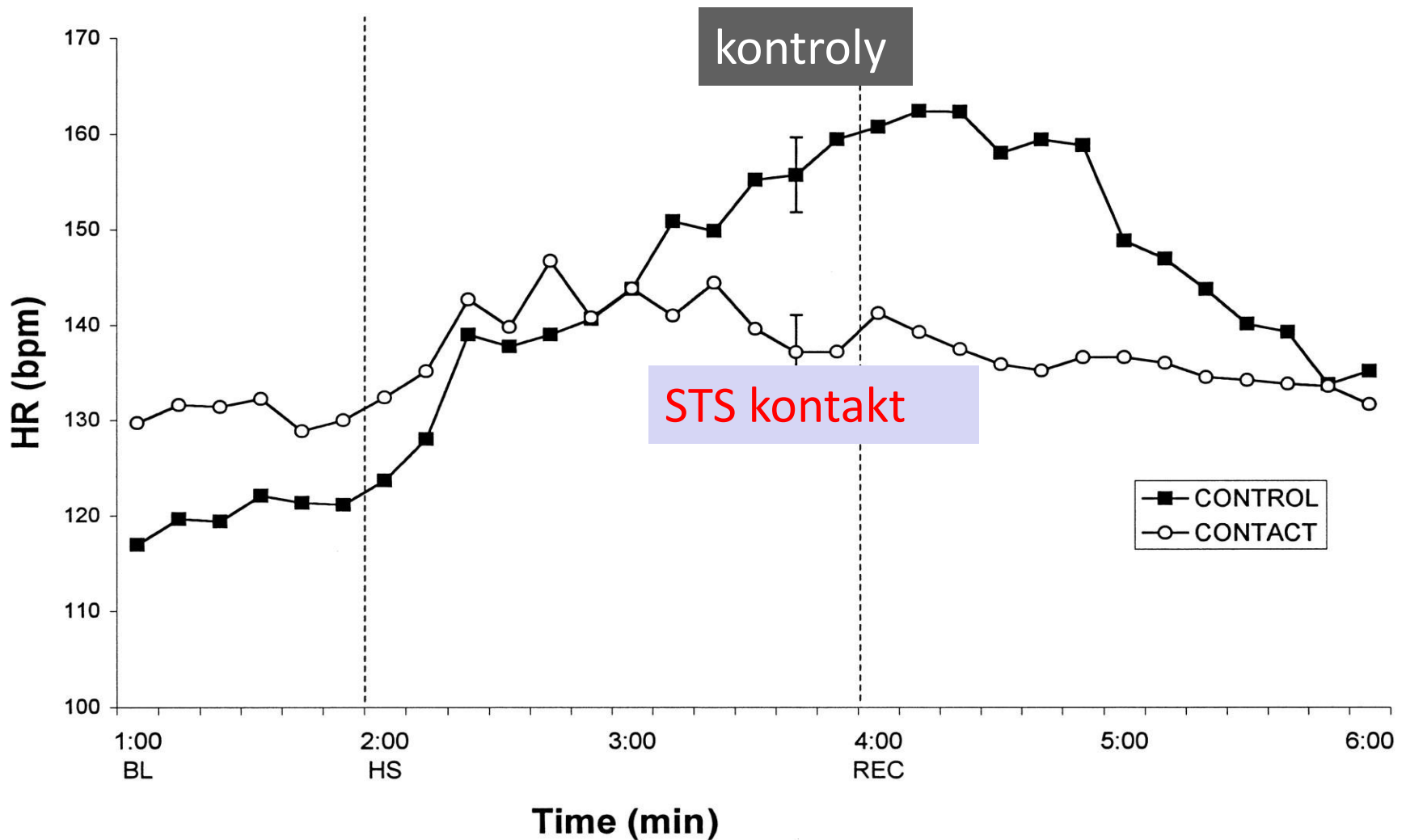
dítě držené tak, aby nemohlo dojít k obstrukci
dýchacích cest

tato poloha nejlépe stimuluje Breast Crawling,

s tím, že matka dotyky povzbuzuje dítě k aktivitě

samo přisátí pod dozorem

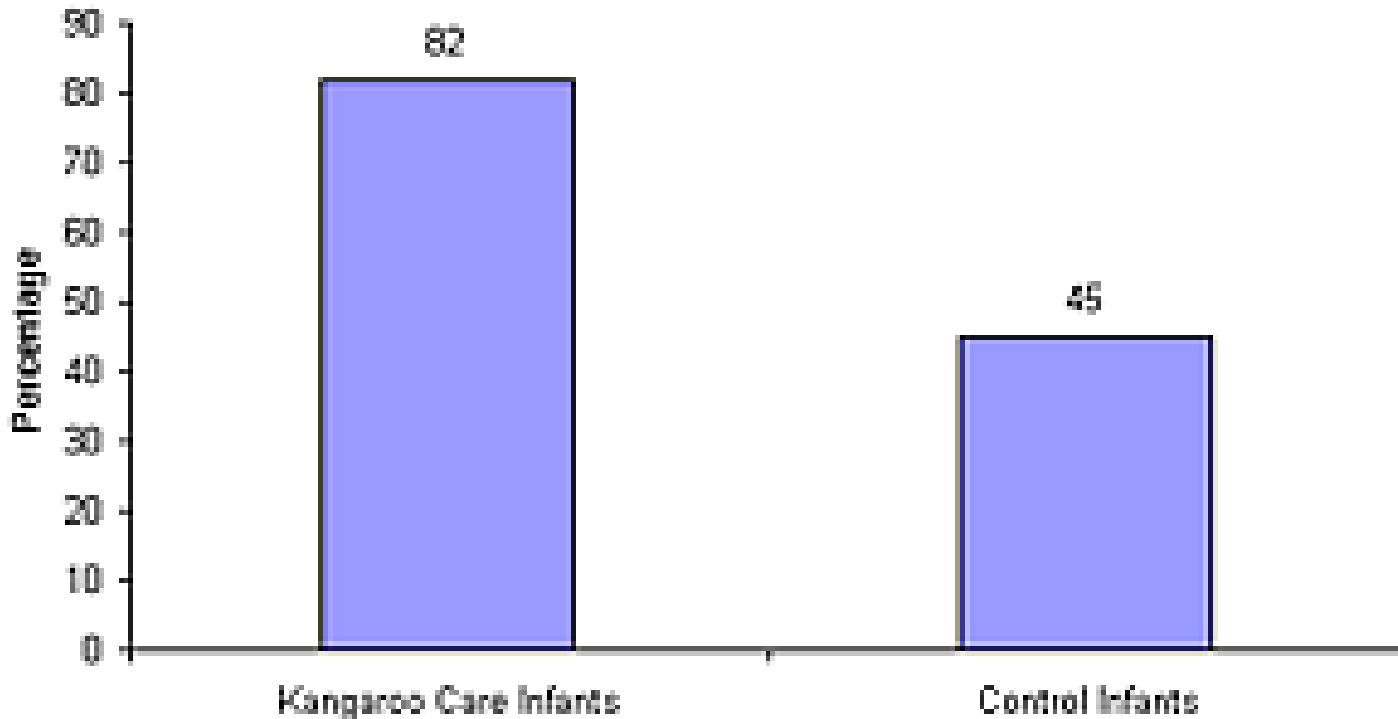
STS kontakt – vliv na AS

Gray L, Watt L., Blass EM, *Skin-to-Skin Contact Is Analgesic in Healthy Newborns*, *Pediatrics*, January 2000, volume 105

Kojení – iniciace laktace

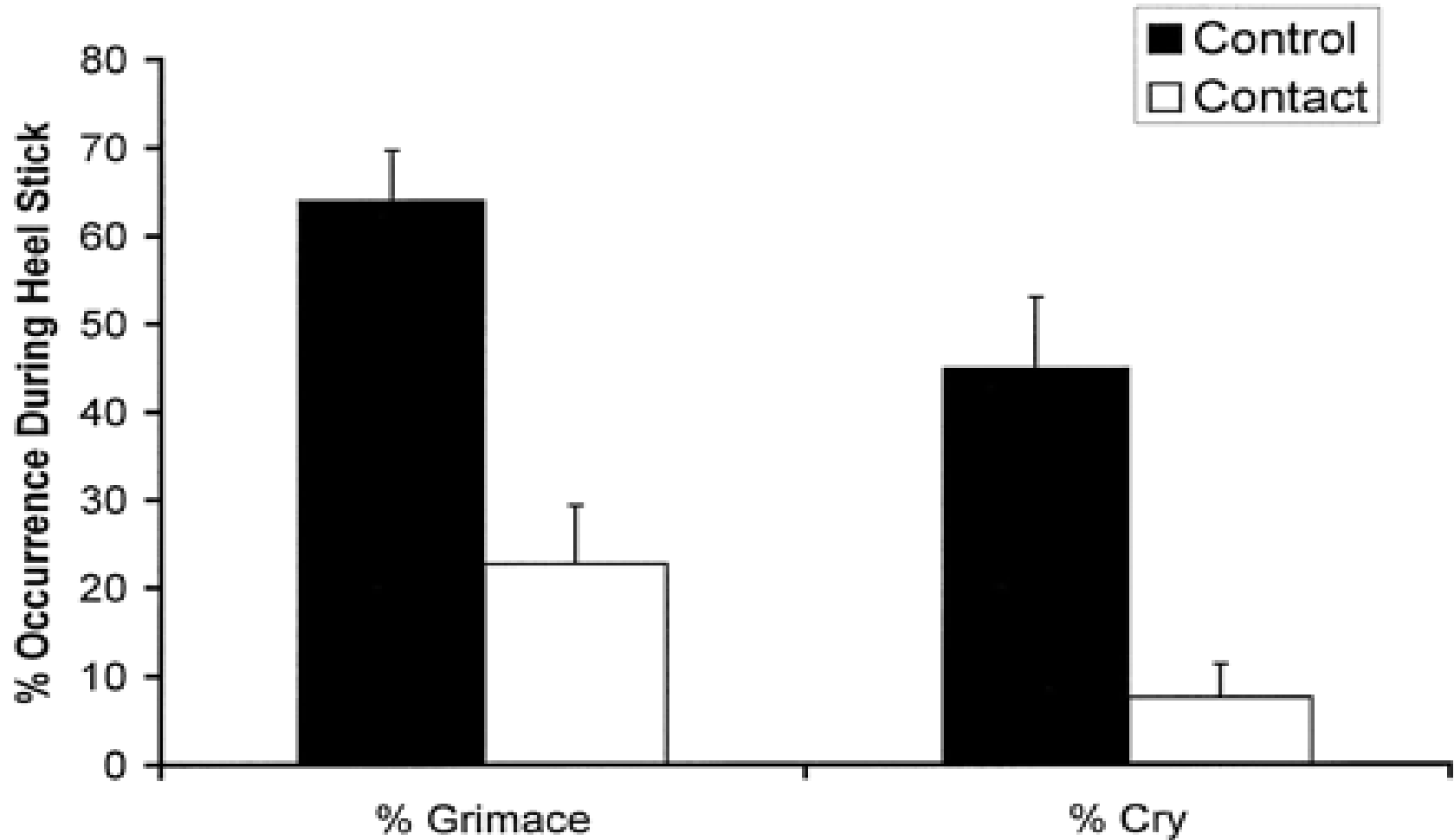
Percentage of Mothers Breastfeeding at Discharge

Adapted from Developmental Aspects of Kangaroo Care

(Ludington-Hoe and Swinth 1996)

STS kontakt – vliv na mimiku a křik

Gray L, Watt L., Blass EM, Skin-to-Skin Contact Is Analgesic in Healthy Newborns Pediatrics, January 2000, volume 105

Neo-BFHI
The Baby-friendly
Hospital Initiative
for Neonatal Wards

NEOBFHI

- nejen kojení

ale i:

- vazba
- vývojová péče
- podpora rodiny

Three Guiding Principles and Ten Steps
to protect, promote and support *breastfeeding*

Core document with recommended standards and criteria

Oddělení dítěte od matky je stres

..dvojčata
34.uk. týden

Odloučení od dítěte

Je spojeno

- s úzkostí matky
- pocity nedostatečnosti a selhání
- dává prostor „nejhorším obavám“

Narušuje běh „senzitivní mateřské periody“

- programované děje vazby
- psychiku matky
- „prožívání“ dítěte
- iniciaci laktace

Matka

- **mateřské chování** = biologická dispozice
- je celkově a hormonálně predisponovaná k vhodnému chování vůči mláděti – připravenost trvá jen krátce = senzitivní perioda

Separace a stres

absence signálů od dítěte v senzitivní periodě

mateřské chování slábně

Stres

Diskomfort (častá separace novorozence od matky, nutriční stres) vede průkazně ke zvýšené produkci CRF

= vzestup počtu receptorů na glukokortikoidy

= zvýšená citlivost na stresovou zátěž

= promítnuté do následných vývojových etap života
ovlivní citlivost organismu na stresové situace a na jejich zvládnání

Prof. J. Mourek, XXVIII. a XXIX. Neonatol. dny

Adélka – 31+5, 1760 g,

Prvních 90 minut krok 4,5,6

samopřisátí

45.minuta

„...od začátku jsem se cítila jako matka“

*...i když pak byla dcera v inkubátoru,
víc jsem jí a sobě rozuměla“*

The benefits of skin-to-skin care are so clear that the World Health Organization recommends ALL newborns receive skin-to-skin care, no matter the baby's weight, gestational age, birth setting, or clinical condition. (WHO,2003)

možná stabilizace na těle matky ??

33+5 týdnů, 2130 g, prvních 70 minut

FiO2: 0,3 – vzduch. do 50. minuty, PEEP 4
trvalý dohled a monitorace, principy bezpečné
polohy v rámci bondingu

V 60. min. samopřisátí
dále je bez potřeby O₂ a
bez nutnosti PEEPu
od 3. dne plně kojen

Klokání péče - součást vývojová péče

Přínos „klokanní péče“ pro matku

- součást bondingu i attachmentu *(Tessier 1998)*
- zvyšuje množství MM
- **2x úspěšnější kojení a délka laktace** *(Mohrbacher, Stock, 2003)*
- fyziologická odpověď teploty prsou dle tepelných potřeb dítěte *(Ludington-Hoel., 2006)*
- větší míra mateřské kompetence, satisfakce, vnímavosti *(Tessier, 1998; Kirsten, Bergman, Hann, 2001)*

Vývojová péče

je souhrn postupů založených na důkazech (EBM)

- posiluje **zapojení rodičů** do péče od PS a dál...
- kontaktní péče - „**klokani**“
- přizpůsobuje péči behaviorálního stavu dítěte
- individualizace péče
- vývojově – dle gest. věku – přiměřené prostředí, ochrana smyslů a přiměř.stimulace
- **redukce stresu a bolesti**
- podpora **kojení a výživy MM**

na závěr...

Family Centered Care

- význam rodinných pokojů od PS k JIP

NEJDE jen o barvy a obrázky

Prostory jsou důležité, **ALE důležitější je:**

- **úcta** k „novému životu“ od (narození) početí
- **změna postupů** (PS i neonatologie)
myšlení na všech úrovních péče
- **týmová práce** – kontinuita péče od přípravy k následné péči
- **individualizace péče** v rámci EBM

Fyziologie = NORMA

směřuje k plnému, dobrému naplnění
plánu vývoje

NEnormální zásahy do fyziologických dějů a regulací

= možné narušení vývojových procesů

= možný mnohotvárný dopad na zdraví

Matka a dítě na startu

- naplnění fyziologie
 - iniciace vazby
 - nejlepší iniciace laktace
 - programované vzorce chování
 - součást vývojové péče
 - jedinečnost zrodu – neopakovatelnost
 - kvalita startu do života v rovině:
biologické, psycho - sociální, duchovní
- „Zlatá hodina“ nemá restart**

Family Centered Care

- význam rodinných pokojů od PS k JIP

NEJDE jen o barvy a obrázky

Prostory jsou důležité, **ALE důležitější je:**

- úcta k „novému životu“ od (narození) početí
- změna postupů (PS i neonatologie)
- změna myšlení na všech úrovních péče
- týmová práce – kontinuita péče od přípravy k následné péči
- individualizace péče v rámci EBM

Cíl neonatologie

Porodní sál - optimální start

bonding - komfort- iniciace laktace

Novoroz. péče (i JIP !!!)

- zajistit integrující podmínky pro správný vývoj ve správném čase = dopad na celou trajektorii vývoje
- minimalizace stresu a bolesti
- zajistit komfort
- podpora rodiny

Odkud pocházím? Ze svého dětství. A.De Sainte- Exupery